

Pasiuna

Sobra pa sa unom (6) ka tonelada matag ektarya ang kayang anihun sa hybrid nga humay. Kadtong nagatanum ug humay nga karon naka-ani ug 120 ka kaban kada ektarya mamahimo nang maka-ani ug hangtud sa 140 kaban pinaagi sa teknolohiya sa hybrid. Kayahun sa hybrid ang hangtud sa 10 ton/ektarya o 200 ka sako nga humay matag tanuman. Teknolohiya nga hybrid ang susi sa atong panginahanglan sa bugas.

Ang hybrid maoy bunga sa inahan ug amahan nga humay na lahi-lahi ug hene (genes). Ang ilang mga maanindot nga kinaiya maoy nakuha sa hybrid nga liso. Mas taas ug ani ang hybrid, mas lami kan-on ug mas kusgan kumpara sa ordinaryong humay.

Nasulayan na ang hybrid sa nasud sa China diin 20 milyon sa ilang 33 milyon ektarya nga humayan ang natamnan ug humay nga hybrid. Sa tuig nga 2000, naglaum usab ang nasud sa India nga matamnan na ug hybrid ang ilang 2 milyon ektarya nga yuta. Dugang pa, maghybrid na pud ang nasud sa Vietnam.

Ginatanum ang hybrid nga humay nga sama ra sa Inbred nga binhi apan, mas kuti lang ang pag-atiman niini. Kinahanglan himsog ang mga binhi ug tag-as ug gamot aron paspas sila mudagko. Dinhi makita ang 'hybrid vigor' o kusog sa hybrid samtang gapadako pa lang ang humay. Paspas mutag-as ang ugat ug mulapad ang dahon, ug mas maayo pud ang pagpangsipak. Tungod niini, mas daghan ang ani.

Mga dapat himu-on sa mag-uuma:

1. paggamit ug 20 kilos lang nga semilyang hybrid para sa usa (1) ka ektarya.
2. pagbutang ug mga napulo (10) ka sako nga organikong patambok sa 400 metro kudwradong semilyahanan.
3. pagpasemilya ug 20 kg nga liso sa 400 metro kwadradong semilyahanan, o 50 ka gramong liso sa matag metro kwadrado.
4. pag-tanum ug usa ngadto sa duha ka semilya lamang matag bundo/hill.
5. paggamit ug bag-o nga lisong hybrid sa matag tanuman.

Mga Angay Buhaton sa Pagtanum ug Hyrid nga Humay

I. Pagpili sa Semilya

Adunay tulo ka klase nga lisong hybrid na aprubado sa National Seed Industry Council. Aduna pay 21 ka lisong hybrid nga ginasusi sa National Cooperative Test.

PSB Rc76H o Panay. Mas taas ug 17% ang ani kaysa sa PSB Rc4, ug 36% sa IR50 kung ting-init. Kusog ang Magat sa Cagayan ug Isabela, samtang taas pud ang ani niini sa Pangasinan, Laguna, Camarines Sur ug Cotabato.

Rekomendasyon (sako/ekt)	Ting-ulan		Ting-init	
	Malagkit/ Katamtaman Na lupa	Buhaghag na lupa	Malagkit/ Katamtaman Na lupa	Buhaghag na lupa
Unang Pili-anan				
Komersyal nga organiko	5	5	6	6
Kemikal nga Kombinasyon	3	3	3	5
Urea	3	3	3	3
Ika-2 nga Pili-anan				
Mga patambok sa bukid	30	20	30	30
Kombinasyon	3	3	3	5
Urea	3	3	3	3

Pahinumdam: (a) pagdugang ug 10-20 ka kilo nga ZnSO₄/ekt

mga 5.7 tonelada matag ektarya ang kasagaraang ani sa Magat; 110 ka adlaw ang kadugayon ug 88 sentimetro ang taas. Ang pinakadaku nga ani niini nga 112 ton/ekt nakuha sa usa ka eksperimento sa Maligaya, Muñoz, Nueva Ecija. Lig-on kini sa sakit nga blast ug dili matarug sa bacterial leaf blight, rice tungro virus, mga yellow stemborer, green leafhopper ug brown planthopper.

PSB Rc72H o Mestizo. Mga 6.3 ton/ekt ang kasagaraang anihon kung ting-init; 123 ka adlaw ang kadugayon ug 97 metro ang katas-on. Nakaani kini ug 114 ton/ekt sa usa ka eksperimento sa Maligaya, Muñoz, Nueva Ecija. Kusog ang Mestizo sa Isabela, Nueva Ecija, Aurora, Laguna , Palawan, Iloilo, Bukidnon ug Cotabato. Mas lami kini kaunon.

II. Gamiton sa saktong kadaghanon ang liso.

Tungod sa kakusugon sa hybrid, 20 kg lang nga liso ang kinahanglan para sa usa ka ektarya. Kini gipatubo sa semilyahan hangtod sa 21 ka adlaw. Itanum ang usa o duha ka semilya lamang matag bundo/hill sa distansya nga 15 sq sa 20 metro kwadrado.

III. Pagpatubo ug himsog nga semilya.

Dapat humok ug dili uga ang semilyahan. Pagpatubo ug 50 ka gramo lang nga liso sa matag metro kwadrado aron mutaas ug maayo ang gamot ug paspas mudagko ang mga semilya. Kung humok ang yuta, dali ra ibuton ang semilya. Dili kini mabali ug dili usab maputol ang ugat.

Tungod kay 20 kilos nga liso lang ang gipasemilya, dapat walay madaot niini samtang ginaibot. Kung gamay ra ang nadaut sa gamot sa semilya, dali ra kini motubo.

Sukod ug lugar sa semilyahan

400 metro kwadrado ang sukod sa semilyahan nga muigo sa 20 kilos nga liso.

Kung nahumol ang semilyahan sa tubig, pahubsan kini hangtud sa 4 ka sentimetro. Paghimo ug 10 ka plots nga usa (1) ka metro por 40 ka metro o 2 ka metro por 20 ka metro ang sukod.

Pagprepara sa semilyahan.

Para mohumok ang yuta, pagbutang ug 10 ka sako nga organikong patambok sa matag 40 metro kwadrado nga semilyahan. Gamita ang ete sa manok, lata nga uhot, apa, ug uban pang mga sagbot o compost sa palibot.

Paghumol ug pagpasemilya sa liso.

Ihumol ang liso sulod sa 12-24 oras dinha sa hinlo nga tubig; Ibu-ot sa sako (katunga lang ang sulod) sulod sa 24 – 36 ka oras. Bisbisi ang gapang turok nga liso sa buntag ug hapon. Pagsemilya ug 50 ka gramo nga liso sa matag usa (1) ka metro kwadrado nga semilyahan. Kontrola dayon ang mga sagbot.

Pagpatambok sa semilyahanan

Pito (7) nagdto sa napulo (10) ka adlaw human makasemilya, pagbutang ug ammonium phosphate (16-20-0) o complete (14-14-14) sa kadaghanon nga 5-10 ka gramo/metro kwadrado.

Pagpatubig sa semilyahan

Dapat permanente nga adunay 1-2 ka sentimetro Kalalom sa tubig ang nagatubong semilya. Mangadaot ang semilya kung sobra ra kalalom ang tubig.

Pag-atiman sa peste sa semilyahan

Ampingi ang semilya batok sa ilaga. Dakong kaudat kung atakehon sa ilaga ang mga semilya. Ampingi usab kini batok sa kuhol. Punita ug patya kini dayon.

Pwedeng sagbuton ang semilya kung nabutangan kini ug mga organikong patambok. Dali ra usab mutubo ang sagbot kung dili himpid ang pagkasemilya. Pagbutang ug herbesidyong sa semilyahan aron makontrol ang mga sagbot.

IV. I-andam ug sayo ang yuta.

I-andam ang yuta tulo (3) ka semana bag-o magtransplanting. Balik-balika ang pag-daro ug pagkaras aron malata ug maayo ang sagbot, dagami ug hugaw sa hayop nga gibutang isip patambok.

V. Ihatag ang saktong patambok sa yuta.

Makit-an sa chart nga naa sa ubos ang saktong kadaghanon sa abono aron mapataas ug maayo ang ani. Kung mahimo, ipaanalisar ang yuta (soil analysis) aron masiguro nga ensakto ang nutrino niini.

Unsa ang BSF?

Kini ang saktong paggamit sa mga organiko ug kemikal nga patambok, sa ensakto nga matang ug kadaghanon nga gikinahanglan sa tanum ug yuta. Apil niini ang pagmintini sa taas nga ani sa pamaagi nga dili makadaut sa kinaiyahan. Tinguha niini nga pamaagi nga makuha ang ensaktong kadaghanon sa gamiton nga patambok sa aktuwal nga panginahanglan sa yuta ug tanum sa maong lugar.

I. Mga Benepisyo

Mahibalo-an na ang rekomendadong patambok sa matag lugar

Mahibaw-an sa mag-uuma sa matag probinsiyang sakop sa Ginintuang Masaganang Ani (GMA) ang timplada sa organiko ug kemikal nga abono na gikinahanglan sa yuta ug tanum. Kini aron mamintini ang taas nga ani sa pamaaging dili makadaut sa kinaiyahan.

Pagpadaghan sa Kita sa Pag-uma

Makadaginut ang mag-uuma ug mga 23% sa total nila nga puhunan, o katumbas sa P1800 – P2400 kada ektarya nga tanuman. Sa kinatibuk-an, makadaginut ang atong nasud sa P2.7 – P.37 bilyun na pangpalit untana sa abono.

Panglahutay na kadaghanon sa Ani

Ang paggamit ug makabag-ong binhi mohatag ug daghang ani sa pamaagi nga dili delikado sa kinaiyahan.

Una nga Grupo

Mga Probinsiya

Rehiyon 1

Ilocos Sur

Ilocos Norte (a)

La Union

Pangasinan

Rehiyon 2

Isabela

Pampanga

Rehiyon 5

Albay

Rehiyon 3

Tarlac

sulod sa mga butil didto sa dili mangaig-an. Kung sa matag tundos usa lang ang uban, dili ra mumenos ang ani.

Pamaagi sa Pagdumala sa Peste

Sagbot – I-andam ug maayo ang lupa ug permanente kining patubigan ug 2-3 sq aron makontrol ang pagtubo sa sagbot. Ibuta ang mga sagbot o gamitan ug rotary weeder. Kung wala nay ubang paagi, paggamit ug herbisidyo ug bunlota ang mabilin nga sagbot.

Sakit – Gamita kini nga mga pamaagi: pagtanum ug liso nga may resistensya sa peste; paggamit ug semilya nga lig-on sa sakit nga talamak sa inyong lugar; hinlu-I ug ayo ang basakan; ibutang ang saktong kadaghanon sa patambok; ug pagtanum dungan sa panahon sa panahon sa inyong lugar.

Sa Ilaga – Himlu-i permanente ug dungana ug guba ang mga puluy-anan sa ilaga bag-o magbalhin tanum. Pagmintini ug 5-10 nga paunan sa matag ektaryang humayan.

Sa Kuhol – Pamunita ug dugmuka kini pati na ang ilang mga itlog; itugway ang mga pato/itik sa basakan; pagbutang ug alambreng pangala sa mga agihan sa tubig; paghimo ug kanaleta sa kilid-kilid sa basakan; Siguruha nga husto ang pagkabasa sa yuta aron dili sila mubalhin sa ubang lugar. Makadaut ang mga kuhol kung semilya pa lamang ang humay; o 10 ka adlaw pagkabalhin tanum. Kung wala nay ubang paagi, paggamit ug mulusidyo.

Rice Black Bug – Pakigdungan ug tanum ug dali rang muguwang nga binhi sa panahong tingtanum; paggamit ug binhing lig-on sa peste sama sa IR1314 (walay labot sa mutungro nga lugar); paglimpyo permanente; ayaw patya ang mga makatabang nga insekto sama sa parasitoid, Metarhizium, cricket, palaka, ug uban pa; kung daghan ug itlog ang rice black bug, palunupi ang basakan (mga 30 sm ang kalawom) sulod sa 24-36 ka oras gikan patubig; daruha dayon ang mga dagami pagkahuman ug ani; himu-a ang light trapping tulo (3) ka adlaw sa dili pa magtibu-ok ang bulan hangtud tulo (3) ka adlaw human mag-full moon; paggamit ug insektisidyo kung gikinahanglan.

Makabag-ong Pamaagi sa Pag-abono sa Humay

Balanced Fertilization Strategy (BFS): Pagsulong sa dili makadaut nga pagbasak

Ang Balanced Fertilization Strategy (BFS) ang makabag-ong pamaagi sa pagbutang ug abono sa humay. Kini aron masiguro nga mapataas sa mga patambok ang ani sa humay ug mais tinabangan sa saktong pagpatubig ug paggamit ug saktong binhi.

- Ang paghatag sa saktong sustansya sa yuta makatabang sa saktong pagtubo ug pagbunga sa humay.
- Tan-awa ang saktong gikinahanglan nga sustansya sa imong yuta. Paggamit ug MOET (Minus One Element Technique), ommision plots, soil testing, o kaha ang naandan nga pamaagi.

Parameter	Wet/Low Yielding Season (3-5t/ha target yield)	Dry/High Yielding Season (5-7t/ha target yield)
If P&K are not deficient, apply:	Basal: 2-3 bags 14-14-14/ha	Basal: 3-4 bags 14-14-14/ha
If P&K are deficient apply:	<u>For Red Soils</u> Basal: 2-3 bags 14-14-14/ha and 2 bags 0-18-0/ha PI: 0.5 bag 0-0-60/ha <u>For other soil types:</u> Basal: 2-3 bags 14-14-14/ha and 1 bag 0-18-0/ha PI: 0.5 bag 0-0-60/ha	<u>For Red Soils</u> Basal: 3-4 bags 14-14-14/ha and 3 bags 0-18-0/ha PI: 1 bag 0-0-60/ha <u>For other soil types:</u> Basal: 3-4 bags 14-14-14/ha and 1 bag 0-18-0/ha PI: 1 bag 0-0-60/ha
If only P is deficient, apply:	<u>For red soils:</u> Basal: 2-3 bags 14-14-14/ha and 2 bags 0-18-0/ha <u>For other soil types:</u> Basal: 2-3 bags 14-14-14/ha and 1 bag 0-18-0/ha	<u>For red soils:</u> Basal: 3-4 bags 14-14-14/ha and 3 bags 0-18-0/ha <u>For other soil types:</u> Basal: 3-4 bags 14-14-14/ha and 1 bag 0-18-0/ha
If only K is deficient, apply:	Basal: 2-3 bags 14-14-14/ha PI: 0.5 bag 0-0-60/ha	Basal: 3-4 bags 14-14-14/ha PI: 1 bag 0-0-60/ha

VI. Magbalhin ug tanum ug maghulip

Ibta ang semilya nga 21 ngadto sa 25 ka adlaw na ang kaguwangon o kung kini aduna nay lima (5) ka dahon ug 3-5 ka saha. Magtanum ug usa ngadto sa 2 ka semilya matag bundo/hill sa distansya nga: 20 sentimetro por 15 metro sentimetro sa ting-init, ug 20 sentimetro por 20 sentimetro kung ting-ulan. Hulipan ang wala nabali nga semilya 3-5 ka adlaw human sa tanum aron dungan ang pagkaguwang sa palay.

VII. Saktong pagpatubig

Ipermanente ang 2-3 cm nga kaluwomon sa tubig duha ka adlaw human pagbalhin ug tanum. Hinay-hinayi dayon kini ug palawumon hangtud sa 5 cm samtang nagasaha ug nagbuntis ang humay. Patuy-a ang basakan duha ka semana bag-o mag-ani kung ting-ulan. Sa ting-init, anam-anama ug paugahi ang basakan hangtod sa basa-basa na lamang kini aron dili mapugos ug kahinog ang mga lugas.

VIII. Ampingi ang humay laban sa mga peste.

Ampingi ang humay laban sa mga leaffeeder, planthopper, stemborer, ilaga, kuhol ug sagbot. Samtang gatubo pa lamang ang humay, dili kinahanglan na magbomba ug pestesidyo.

Laban sa mga sagbot, pagbutang ug herbesidyo sa kadaghanon nga usa ka kilong aktibong sagol (active ingredients) matag ektarya 2-5 ka adlaw human magtanum. Ibuta ang salin nga sagbot.

IX. Pag-ani sa saktong panahon

Aniha ang humay kung 80% sa mga lugas niini hinog na. Pwedeng lunhaw pa ang mga lugas sa uhay, pero aniha kung ga-yellow na ang naa sa tumoy. Kung maulahi sa pag-ani, pwedeng mangataktak ang mga lugas. Kung sobrahan kasayo usab ang ani, hilaw pa ang mga lugas, mangadugmok ra kini sa paggaling.

Gi-uka (thresh) dayon ang humay aron dili mangataktak ug mungil-ad ang kalidad sa mga lugas. Ibulad ang humay hangtud sa 14% nga kaumugon. Hinlu-i ug ayo bag-o ibutang sa sako.

Giya sa Pag-atiman sa Humay Kontra Peste

Gipakita dinhi ang mga giya sa pagdumala sa mga peste. Kinahanglan mahibaw-an ang: kagrabehon sa kadaut; klase sa kadaut; kahimtang sa nadaut nga humay; kadaghanon sa amigong dangan (friendly insects); ug panahon. Sa ato pa, tan-awa usa ang basakan ug palibot niini bag-o mulihok kontra sa peste.

Ang Integrated Pest Management (IPM) o hiniusang pagdumala sa peste dili kayahong matuman sa usa ka mag-uuma lamang. Kinahanglan nga magtinabangay ang mga magkadu-ol nga basakan aron mahunong ug malikayan ang kadaut sa mga peste. Lakip niini ang pagpatay sa mga ilaga, dungan nga pagtanum (synchronous planting sulod sa 30 diyas) sa dali rang muguwang nga binhi (early maturing variety) aron malikayan ang kadaut sa stemborer, rice black bug, rice bug, hopper, ug tungro.

a. Giya sa Pagdesisyon bahin sa Peste

Whorl Maggots – Dili na kinahanglan magbomba. Gapanga-on ang mga ulod niini sa sulod sa dahon samtang semilya pa lang ang humay. Pagbuka sa dahon, naapektuhan na kini ug ang ulod mahimo na nga langaw. Kung magbomba pa ka, masayang lang kini. Usa pa, dili makapahinay sa humay ang madaut gumikan sa whorl maggot. Siguroha lang nga igo-igo ra ang patubig sa basakan kay mao kini ang ampay sa naingon nga peste.

Leaffolders – Dili na kinahanglan magbomba sulod sa 40 diyas pagkabalhin sa tanum. Ang damage sa dahon tungod sa kinaon sa leaffolders dili makamenos sa anihon tungod kay magbag-o man ug dahon ang humay. Masayang lang ang ibomba sa dahon kay dili man niini maabot ang peste sa sulod sa dahon. Mamatay na lang hinu-on ang mga natural na kaaway sa leaffolders.

Green Leafhoppers – Dili na kinahanglan magbomba kung walay gigikanan sa sakit nga tungro ang palibot; kung lig-on nga binhi (resistant varieties) ang gitanum; o kung ang gi-tungro nga palay nag-uhay na. Dala ani nga insekto ang sakit na tungro. Walay ebidensiya nga ang hopperburn bunga sa sobrang pagpangaon sa green leafhoppers. Kung muturok pa lang ang humay, ulahi na ug sayang lang ang ibomba kontra sa tungro tungod kay makita lamang ang mga tima-ilhan sa sakit 7-14 ka adlaw human kini gitanum. Kung mu-atake ang tungro sa panahon nga namunga na ang humay, gamay ra ug balewala na ang pagkunhod sa abot sa humay.

Brown Planthoppers, White-Backed Planthoppers, Zigzag Leafhoppers – Dili na kinahanglan magbomba kung daghan ang mga higalang insekto (friendly insects) sama sa lawa-lawa (damang), mirids, beetles, ug uban pa. Lima ka hoppers ang makaon adlaw-adlaw sa usa ka higalang insekto. Dali ra mamatay sa ibomba nga pestesidyo ang mga higalang insekto. Tungod niini, mudaghan ang mga hopper kay paspas man kini mangitlog kaysa sa mga higalang insekto.

Stemborers – Dili na kinahanglan magbomba kung ang mga higalang insekto sama sa parasito mas daghan kaysa sa ulod. Diha sa semilyahan hangtud sa pagsaha, pagkulekta ug mga itlog sa stemborer. Ibutang sa sudlanan nga naay taklob nga nylon. Sulod sa usa ka semana, obserbahi kung naay mulutaw nga ulod o parasitoid. Kung maio sa stemborer ang humay samtang gatubo pa kini, mas daghan ang mahimong saha niini ug makabawi ra, dili makapaubos sa imong ani. Pagdungan ug tanum, pagsusi sa humayan matag semana. Pag-amping sa mga higalang insekto, pagdaro sa basahan human ug ani, paggamit sa pestisidyo kung gikinahanglan.

Ika – 4 nga Grupo

Rehiyon 4
Marinduque

Rehiyon 5
Albay (a)

Rehiyon 9
Zambo. Norte

CARAGA
Surigao Norte

ARMM
Lanao Sur

Rekomendasyon (sako/ekt)	Ting-ulan		Ting-init	
	Malagkit/ Katamtaman Na lupa	Buhaghag na lupa	Malagkit/ Katamtaman Na lupa	Buhaghag na lupa
Unang Pili-anan				
Komersyal nga organiko	5	5	6	6
Kemikal nga Kombinasyon	3	4	3	3
Urea	2.5	3	3	4
Ika-2 nga Pili-anan				
Mga patambok sa bukid	20	20	30	30
Kombinasyon	3	4	3	3
Urea	3	3	3	4

Mga Giya sa Pagtanum ug

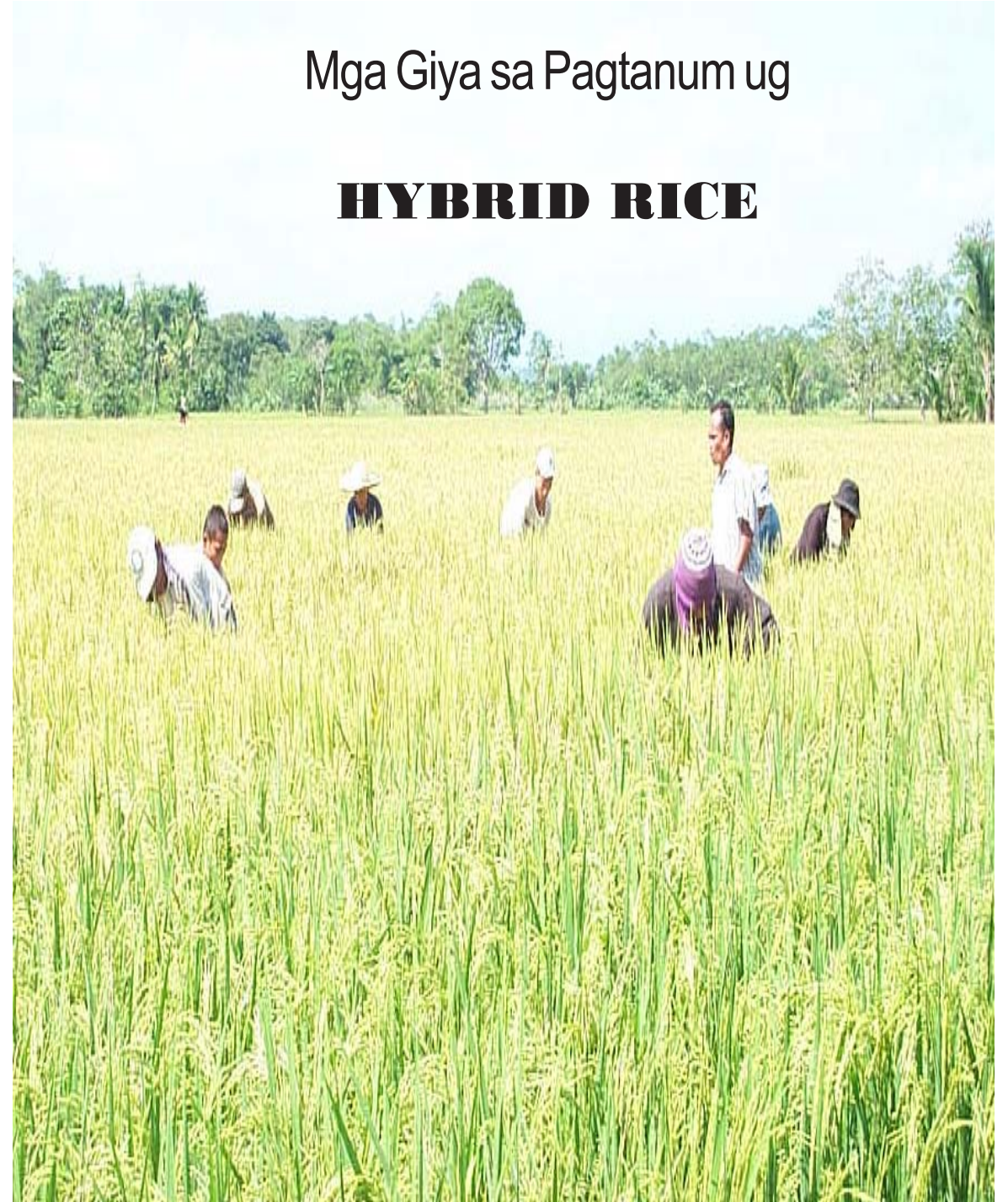
HYBRID RICE

Gihimo sa

Regional Agriculture and Fishery Information Division (RAFID)
Department of Agriculture
Regional Field Unit 13 (Caraga)
Capitol Site, Butuan City

Mga Giya sa Pagtanum ug

HYBRID RICE

Gihimo sa:

Regional Agriculture and Fishery Information Division (RAFID)
Department of Agriculture - Regional Field Unit 13
Capitol Site, Butuan City

Tinubdan:

PhilRice Hybrid Rice GuideBook
Maligaya, Science City of Muñoz, 3119 Nueva Ecija
PhilRice Agusan, Basilisa, RTRomualdez, 8611 Agusan del Norte

Mga Benepisyo sa Paggamit ug Puro nga Binhi

Kung puro ang binhi, mas taas ang porsiyento nga kini mutubo ug himsog ang pagtubo. Kung mao ni ang mahitabo, mas lig-on kini laban sa peste ug sakit mao na nga mahatag sa binhi ang pinakataas nga ani. Posible nga adunay 10 ngadto sa 15 porsiyentong dugang nga ni ang mga mag-uuma. Tungod kay puro man ang binhi, daku usab ang gasto ug oras nga mahatag sa pagpanguha sa mga nangasagol niini.

Para sa usa ka ektarya, 80 ka kilo ang kasagarang ginagamit sa mga mag-uuma. Kung mugamit ug puro nga binhi (P18.25/kilo), adunay dugang nga gasto nga P660 kumpara sa mga binhi nga gisalin gikan sa miaging tanum nga pila na ka besesigamit (P10/kilo). Apan ingon pa sa mga ekonomista sa PhilRice, bisag mugasto ang mga mag-uuma ug daku sa pagpalit sa binhi, daku gihapon ang mga benepisyo nga makuha gikan dinhi. Pananglitan, 333 kilo ang pinakataas nga dugang-ani nga mahatag sa usa ka puro nga barayti (PSBRC 14) sa matag ektarya, P3,330 pud ang maihatag nga dugang nga kita. Sa P660 nga gitaas sa gastos sa paggamit ug purong nga binhi, naa pa gihapoy dugang-kita nga P2,670 matag ektarya (Table 1).

Mas daku ang kitaon kung ang pagpadaghan sa puro nga binhi himuon nga negosyo. Gipakita sa Table 2 nga kung ang usa ka mag-uuma magdesisyon nga magnegosyo niini, ang kinahanglanon nga puhunan matag ektarya mukabat sa P30, 520. Sa ani nga sobra 4.7 tonelada o 4, 700 k/ekt ug sa tag P18,25 nga presyo sa purong binhi, posibleng mukita ug halos doble pa sa puhunan.

Table 1

Dugang benepisyo matag ektarya
Gikan sa paggamit ug puro nga binhi

Dugang kita sa puro nga binhi P3, 300

Dugang gastos sa paggamit ug
Puro nga binhi P660*

Dugang Benepisyo P2, 670

Table 2

Puhunan ug kita matag ektarya
sa pagpadaghan ug binhi

Puhunan P30, 520

Kinatibuk-ang ani (PSBRc52) 4.7
Kinatibuk-ang kita P85, 775

Kita (Neto) P55, 255

Pagpasemilya

1. Iprepara ang 40 ka kilo nga binhing pangsemilya usa ka adlaw bag-o muhimo ug semilyahanan. Ang 40 ka kilo nga binhi sapat na para sa usa ka ektarya. Mas maayo nga himuon ang pagprepara sa 'tulo (3) ka buntag' aron dali rang mahinumduman ug adunay igong oras para sa ubang buluhaton.

- Unang buntag (paghumol) – ihumol sulod sa 24 oras sa hinlo nga tubig
- Ikaduhang buntag (pabo-ot) – ibo-ot sulod sa 24-36 ka oras sa landong ug mahangin nga lugar

- Ikatulong buntag (pagsemilya) – isemilya pa nanurok na ang kadaghanan sa binhi. Maayo nga pahanginan usa ang mga binhi bag-o kini isemilya aron malikayan ang pagdikit-dikit niini. Kung ingon ani, dali ra ug tupong ang pagtubo sa binhi.

2. Butangi ug binhi ang sako ug highti kini sa may tumoy. Hinumdumi nga katunga lamang sa sako ang dapat isulod. Kini aron aduna pay lugar ang binhi sa pag-alsa gikan sa pagkahumol. Ayaw usab pasagdi nga masobrahan ang init sa pagkabo-ot aron dili madugay ang pagturok o kaha mamatay ang mga binhi. Pinakaimportante sa tanan, aron prehas ang pagturok sa mga binhi.

3. Himu-a usab ang semilyahanan usa ka adlaw bag-o magpasemilya. Idungan kini sa panahon sa pagprepara sa basakan. Pagpili ug lugar nga:

- dali rang maadtu-an
- du-ol sa patubig
- layo sa suga/bombilya aron dili maadtu-an sa insekto
- tambok ang yuta – mailhan kini base sa kanindot sa miaging tanum
- adunay kalayu-on nga 2m gikan sa pilapil

4. Pagbutang ug organikong patambok (ilabi na kung pilit ang yuta) pagkahuman gi-araro ang semilyahanan aron mahimong buhaghag ang yuta, dali rang bunloton ang punla, ug gamay ra ang putol nga ugat.

5. Mag-andam ug 400 metro kwadradong bahin sa basakan para sa semilyahanan.

6. Itaas ang semilyahanan ug mga 4 sm ug pataga kini ug ayo aron mahimong tupong ang pagtubo sa binhi.

7. Paghimo usab ug 40 sm nga kanal sa tunga-tunga sa semilyahanan para mahimong agihan sa tubig.

8. Isabwag ang 40 k nga purong binhi (1k/10 mk). Hinayi nga dili kini magpatong-patong sa semilyahanan aron himsog ang mga semilya.
9. Kung aduna nay 2-3 sm nga katas-on ang binhi, patubigi kini. Imintin ang tubig sa kalawumon nga 2 sm ug hinay-hinayi nga palaloma hangtud 5 sm, uyon sa pagtaas sa semilya. Ayaw pasagdi nga malumos sa tubig ang semilya aron nindot ang pagtubo sa ugat ug mga saha.
10. Sa pagbisita sa semilyahanan, tan-awa kung sobra sa katunga sa mga dahon adunay daut. Hibalua kung unsay hinungdan niini aron mahimong basehan sa aksiyon nga pagahimu-on.
11. Pagbutang ug komersyal nga patambok 10-12 ka adlaw pagkasabwag sa binhi)10k/kaban nga binhi sa panahon sa ting-ulan; 12k/kaban kung ting-init).

Tips sa pagpili ug binhi:

- pagpalit ug binhi sa PhilRice, sa mga ahensya niini, sa mga membro sa SeedNet, ug sa mga accredited seedgrower.
- Padaghanan ang binhing kasagaraang hanapon ug gagamiton sa mga mag-uuma para sa sunod nga tanum.

Pagbalhin-tanum

Pagbalhin ug tanum 21-25 ka adlaw human magpasemilya. Gamita ang pamaaging tindog aron masiguro ang husto nga kadaghanon sa itanumay ug mapadali ang pag-abono, pagguna, ug pagkaila sa mga nasagol.

- Pagtanum ug 1-3 semilya matag tundos sa kalayu-on nga 20x20 sm kung ting-ulan; 20x15 kung ting-init.
- Maghulip sulod sa 5 ka adlaw pagkabalhin-tanum aron malikayan ang dili dungan nga pagkahinog sa humay.

Pagpatubig ug Irigasyon

- Tulo ka adlaw pagkabalhin-tanum, patubigi sa kalawumon nga 2-3 sm ang mga semilya.
- Sa panahon sa pagpamulak sa humay, imintin ang kalawumon sa tubig nga 5-10 sm.
- Menusi sa anam-anam ang tubig sulod sa 2 ka semana (depende sa klase sa lupa) bag-o mag-ani.

Pagbutang sa Abono*

Panahaon sa Pagbutang	Kadaghanon sa Abono/ekt (pila ka bag)	
	Binhi na pangsugod (< 115 ka adlaw)	Binhi nga pantapos (> 116 ka adlaw)
Ting-ulan		
1. Paupong patambok - sa ulahing paglinang	10 k zinc sulfate	10 k zinc sulfate

DAS = adlaw pagkahuman ug pasemilya. Ang usa ka bag nga Urea pwedeng pulihan ug 2 bag nga 21-0-0.

* - ang klase ug kadaghanon sa abono possible magbag-o uyon sa resulta sa pageksamin sa lupa o sa rekomendasyon sa inyong lugar.

III. Rekomendado nga Patambok

Ang mga rekomendado nga patambok dapat ensakto sa lupa ug klima sa bawat probinsiya. Sa pagsugod, adunay lima ka rekomendadong patambok. Nakalista sa ubos ang mga probinsiya nga sakop sa bawat grupo.